

ימים נוראים

הערות באמירת הסליחות

בסידורים תמצא הערות דקדוקיות, חלקם מתקנים לשונות שהיו נהוגים בעבר. אך לא רציתי להיכנס לכל זה, מפאת המורכבות של הדברים, והרוצה ייקחם משם. וכאן לא עורתי אלא רק על דברים שהם קלים להבנה ובקצרה.

דע שמפאת המנגינות והסלסולים שכיח שהופכים מלעיל למלרע ומלרע למלעיל, וכן לא יעשה. ובפרט אין לומר את שם ה' מלעיל.

ועוד צריך שתדע שלמרות החשיבות של הדקדוק בתפילה, לא צריך הדבר לבוא על חשבון ההבנה והכוונה.

• ב"אשרי" יש לומר "וְנִדְלֶחֶסֶד" הדלת בקמץ חטוף כאילו כתוב "וגדול חסד".²⁹⁰

• "להתודות על חטאים" - למרות שהטית מטבעה היא חזקה יותר במבטאה מן התנין, אין להדגישה יותר מדי כי מילת חטאים עם טית דגושה פירושה שם תואר לאנשים החוטאים כמו "מרבה מחילה לחטאים" ב"ג מידות משא"כ בטית רפויה שהוא שם דבר.²⁹¹

• "למענד אלהי רצה עם לך שחר" - השין בחיריק לא בקמץ. "ואל תפן למרים" - המם בסגול לא בחיריק, ופירושו מרי (מרד) שלהם ואם היה בחיריק היה שמה של אחות משה.

• "היך ה' תקצר" - אין להדגיש את היוד כי הוא בלשון תמיהה כלומר שהאמת היא שיד ה' לא תקצר. ואם ידגיש, נמצא חלילה הופך את המשמעות.

• "ומתנהג בחסידות" - יש לעמוד בבית לא בחית כי אין לעמוד בשוא ולא בחטף.²⁹²

• "וירד יי בענין" (שמות לד, ה) - יש להאריך קצת בבית המנוקדת בסגול ובמעמיד, ולא בשוא, והיא מבליעה הא הידיעה בתוכה. וכן צריך להאריך מעט בלמד של "כמו שהודעת לענין מקדם".

• ב"ג מידות יש להפסיק מעט לאחר "ויקרא בשם" (שם) ואח"כ לומר "יי" וכן יש להפסיק בין שני מילות "יי | יי"

(שם פסוק ו) שלא ישמע כמודה לשתי רשויות ח"ו. "וְיִחַטְּאָה" (שם פסוק ז) - הטית בדגש כבד. "וְסִלַּחְתָּ" (שם פסוק ט) הטעם בסוף (מלרע).²⁹³

• "רחמנא, אדכר לן קימה דפינחס קנאה" - הנון בשוא נע גם אם לא מודפס יוד לאחר החיריק, שמ"מ נחשב לחיריק מלא מפני שנמצא במקרא מלא.

• "רחמנא, חשוב עלן טבון", רחמנא טבון סגיאן איתי עלן" - מי שמבטא נכון את הואו לא יקשה עליו לבטא את השוא שבבית נח כמשפט.²⁹⁴

• "רחמנא, הדרך שני עלן" - צ"ל בצירי וכן "איתי עלן", "וְאִסִּיק זרעיה", ויש שעשו אותם בחיריק.

• "שוטטנו בארבע פנות" - מילת "ארבע" מלרע.²⁹⁵

• בקטע "אשמנו מכל עם" י"ל "הַחֶבֶל אֲנִינוּ" ההא בקמץ חטוף ולא בסגול.

• "עבדים משלנו בנו" (איכה ה, ח) - מילת "משלנו" מלעיל נסוג אחור.

• "נַעֲדִין לא שבנו מתעיתנו" - הואו בפתח לא בשוא מפני החטף שאחריו, וכן "הושיענו וְנַעֲנֶנּוּ היום ובכל-יום".

• "חטאנו צורנו" וכן "חטאנו לפניך" - הטית רפה אבל כשהוא שם עצם כגון "חטאתי אודיעך" (תהלים לב, ה) הטית דגושה.²⁹⁶

• אַרְאֵלִי מעלה - האלפים בסגול ולא בפתח.

• "יי מִלֶּךְ" - שמונת המילים שכאן²⁹⁷

כולם מלרע חוץ ממילת "מִלֶּךְ" שהיא מלעיל.

• "ואחריו לא יהיה" - יש להפסיק לפני שיתחיל בקטע הבא ואח"כ יאמר "אחד וכו'", כדי שלא ישמע ח"ו "לא יהיה אחד". ויש המדלגים את הקטע "אחד אלהינו" ומתחילים "לקדושת שמך עשה".

• "בְּרַגְזוֹ רָחֵם תִּזְכּוֹר" (חבקוק ג, ב) - יש להפסיק מעט לאחר מילת "ברגז", ולא

²⁹³ עיין באורך בהערות לעיל על פרשת כי תשא.

²⁹⁴ שצריך לומר tavwan ולא tavevan.

²⁹⁵ ובלשון המדוברת השתבש למלעיל כפי שקרה למילה אצבע שהיא מלרע במקרא.

²⁹⁶ בלשון המדוברת היום לא מבחינים בין תיו לטית ולא בין הדגושות בדגש כבד והלא דגושות. מ"מ לא כתבתי את הערה הנ"ל בשביל ידיעה תאורתי גרידא אלא שצריך ללמוד מן הבקאים ולהרגיל עצמו לבטא היטב את כל האותיות, דגש רפה וכו' ואכמ"ל.

²⁹⁷ שהם מלוקטים מפסוקים שונים.

²⁹⁰ עיין במאמר בפרשת מקץ על הקמץ החטוף.

²⁹¹ ע"ע בהמשך.

²⁹² העיר בזה הנאמ"ן באו"ת תשרי תשס"ז סוף סימן ד"ד.

ימים נוראים

טיוטא

להסמיכה למילת רחם,²⁹⁸ וכן מורים הטעמים. וגם בהמשך הבקשה, צריך לומר "ברגז - אהבה תזכר, ברגז - עקדה תזכר, ברגז - תמימות תזכר" עם הפסקות לאחר מילות "ברגז".

- "ראה **בְּעֵינִי** עמד" - הבית בקמץ רחב ולא בשוא. וכן יש לומר באבינו שבשמים "ראה **בְּעֵינִי** עמד ישראל" שהחולם שהיה צריך להיות בעין הפך בסמיכות לחטף קמץ ולא יתכן שיבוא שוא נע לפניו. כיוצא בזה יש לומר בקטע רחמים פשוטים - "**וְחַלָּאִים**"²⁹⁹ רעים" בואו קמוצה.
- אין להדגיש את הנון לאחר העין של "ענינו" (ושל "ענינו") שאז ישמע לשון עינוי ואנו מתכוונים ללשון מענה. וגם לא ידגיש את הנון השניה שאז ישמע שמדבר על נוכח, ענה אותו (לו), ואנחנו רוצים שה' יענה אותנו (לנו).
- "**אֲבִיר יַעֲקֹב**" (בראשית מט, כד) - הבית רפה.³⁰⁰
- בפיוט "אדון הסליחות" יש המאריכים "לו.. לו.. לובש צדקות" ואין ראוי לעשות כן שנשמע כמו לא לובש צדקות ח"ו.
- "דעני **לדניאל**" - לבטא את היוד לא את האלף.
- "אתאנו **לחלות**" - בחית לא בכף שלא ישמע לשון כליה ח"ו.³⁰¹
- "בְּרַךְ בְּכֶרֶךְ **אֶנֶן**" - אין להטעים את האלף אלא יש לחטוף אותה.
- "וחטינן קמד" - הטית רפה.
- "אליך יי נשאתי עיני ... בשמך בטחתי וכפי שטחתי דברים לקחתי וּבָאתִי עדיך" - כל הפעלים הנ"ל מלעיל. "כגודל חסדך" - מלעיל.

יה"ר שה' ישמע ויקבל תפילותינו ברצון ויכתבנו ויחתמנו בספר חיים טובים. אמן.

²⁹⁸ שאז יובן שרוצה לומר "ברגז של רחם" וזה חסר משמעות. כאשר הכוונה היא שאף בזמן הרוגז והגלות - תזכור לרחם עליהם (מצודת דוד ושאר מפרשים שם).

²⁹⁹ אמנם בתורה (דברים כח, נט) מופיע "**וְחַלָּאִים**" בלא אלף והיוד בחיריק חסר וכן מופיע במדרשים. מ"מ נראה שחז"ל בלשונם אמרו מילה זאת גם עם אלף כפי שמצאנו בתלמוד, וכן המנהג לומר "וחלאים" בתפילה עם אלף, ואין לשנות.

³⁰⁰ כמו בפרשת וזאת הברכה (דברים מט, כד).

³⁰¹ וכבר שמעתי אחד שאמר אתאנו לכלות בניך, וכמה צער יש בדבר.